

наково часто от-
приятные условия
желез появлялся
е.

erves
eous Mammary

in of mice of line
33 controls. The
subgroups. The first
months; the sec-
al mice underwent
nerves.
roup of mice: four
of cancer of the
second subgroup
ight mammary.
ia on the control
ary tumours were
nfavourable con-
Mammary cancers

Елімінація і кумуляція серцевих глюкозидів при фармакологічному сні

Н. М. Дмитрієва, В. А. Крементуло

В одній з наших раніше опублікованих робіт (1952) наведені факти, які вказують на те, що при тривалому фармакологічному сні реакція організму на серцеві засоби групи наперстянки змінюється. Були встановлені підвищена чутливість організму до цих засобів (велика токсичність) і зміни трофіки серцевих м'язів (зменшення вмісту глікогену). Планом дальнього розвитку роботи було передбачене вивчення перетворення серцевих глюкозидів в організмі тварин (елімінація, кумуляція) при тривалому фармакологічному сні тварини.

Експериментальними дослідженнями встановлено, що елімінація серцевих глюкозидів в організмі різних видів тварин відбувається з неоднаковою інтенсивністю. Це в деякій мірі можна пояснити видовими відмінностями резистентності тварин до серцевих глюкозидів. Особливо інтенсивно процеси елімінації проходять у деяких холоднокровних і гризунах. Оскільки досі ще не розроблено хімічного методу, який дозволив би кількісно досліджувати процеси елімінації глюкозидів, то для вивчення перетворень, яких вони зазнають в організмі тварин, а також процесу їх виділення сучасна фармакологія користується біологічними методами. До них належать методи переривистого і безперервного введення речовини. Ці методи дають можливість в деякій мірі судити про елімінацію серцевих глюкозидів як одного з важливих показників їх фармакологічної характеристики. В дослідах на морських свинках (вагою 160—280 г) для вивчення процесу елімінації ми користувалися методом переривистого введення речовини.

Досліди можна поділити на дві групи. В першій групі (10 тварин) вивчали елімінацію настоїки наперстянки у контрольних тварин. У другій групі (13 тварин) досліджували елімінацію того ж препарату на фоні зміненого функціонального стану центральної нервової системи (фармакологічний сон). Щоб викликати у тварин сон, їм підшкірно вводили снотворні речовини (нембутал 30 мг/кг) або суміш медіналу (20 мк/кг) з уретаном (0,5 г/кг) двічі на добу протягом трьох—п'яти днів. Ці дози снотворних засобів викликали сон тривалістю 16—18 год. на добу.

В раніше проведених дослідах встановлювали летальну дозу настоїки наперстянки на морських свинках при внутрішньому введенні її розчину (концентрація 6 : 100) в яремну вену до зупинки серця. Швидкість інфузії 0,5—0,7 мл на хвилину. Зупинку серця встановлювали пальпаторно з наступним розгином грудної клітки. Середня летальна доза (LD) для морських свинок становила 3,6 мл на 1 кг ваги. Потім тваринам першої і другої груп вводили підшкірно настоїку наперстянки в кількості 60% летальної дози і через 60 хв. інфундували внутрішньо розчин настоїки наперстянки (6 : 100) до зупинки серця. Швидкість інфузії в середньому становила 0,5 мл на хвилину.

Оскільки попередньо зведена доза речовини в організмі швидко змінюється, що приводить до її зневаждення, то для того щоб домогтися систолічної зупинки серця треба ввести таку кількість настоїки наперстянки, яка перевищує повну смертельну дозу. Ця так звана понадлетальна доза і є мірилом швидкості елімінації серцевого глюкозиду. Розрахунки провадились таким чином, що до попередньо зведені підшкірно дози (60% LD) настоїки наперстянки додавали внутрішньо таку її кіль-

кість, яка потрібна для зупинки серця тварини. Від загальної летальної дози (попередня + додаткова) віднімали середню летальну дозу, і різниця показувала кількість настойки наперстянки, яка тим чи іншим шляхом знешкодила в організмі тварини протягом 60 хв., що минули між першим і другим введеннями.

З даних, наведених в табл. 1, видно, що у контрольних дослідах знешкодження попередньо введеної дози настойки наперстянки (60% LD) в середньому становить 57,2% з коливаннями від 47,6 до 71,4%.

Таблиця 1

Елімінація глюкозидів наперстянки при підшкірному введенні 60% летальної дози настойки наперстянки (контрольні досліди на морських свинках)

№ досліду	Вага тварини в г	Попередня доза в мл/кг	Загальна доза в мл/кг	Середня летальна доза в мл/кг	Елімінація попередньо введеної зони в %
7	300	2,1	4,7	3,6	52,4
8	340	2,1	4,7	3,6	52,4
12	300	2,1	4,9	3,6	62,0
13	360	2,1	4,6	3,6	47,6
21	320	2,1	4,7	3,6	52,4
22	370	2,1	5,1	3,6	71,4
23	280	2,1	5,1	3,6	71,4
24	440	2,1	4,9	3,6	62,0
25	370	2,1	4,9	3,6	62,0
26	300	2,1	4,7	3,6	52,4
В середньому					57,2

Вивчення процесів елімінації глюкозидів настойки наперстянки на фоні тривалого фармакологічного сну (3—5 днів) показало, що знешкодження в середньому досягає 50% з коливаннями від 28,6 до 62% (табл. 2). Отже, на фоні фармакологічного сну знешкодження глюкозидів настойки наперстянки трохи сповільнюється.

Таблиця 2

Елімінація глюкозидів наперстянки при підшкірному введенні 60% летальної дози настойки наперстянки при фармакологічному сні (досліди на морських свинках)

№ досліду	Вага тварини в г	Попередня доза в мл/кг	Загальна доза в мл/кг	Середня летальна зона в мл/кг	Елімінація попередньо введеної дози в %
4	300	2,1	4,7	3,6	52,4
5	355	2,1	4,8	3,6	57,0
9	300	2,1	4,7	3,6	52,4
10	355	2,1	4,8	3,6	52,4
6	355	2,1	4,6	3,6	47,6
11	300	2,1	4,2	3,6	28,6
14	420	2,1	4,6	3,6	47,6
15	360	2,1	4,7	3,6	52,4
16	470	2,1	4,1	3,6	53,0
17	370	2,1	4,6	3,6	47,6
18	330	2,1	4,7	3,6	52,4
19	330	2,1	4,5	3,6	43,0
20	280	2,1	4,9	3,6	62,0
В середньому					50,0

Наступна серія дослідів була проведена з метою вивчення кумуляції одного з серцевих глюкозидів К-строфантину. Експериментальними дослідженнями встановлено, що здатність серцевих глюкозидів до кумуля-

ції зумовлює тварин і є ве- Досліди пров- лики вагою 1, контролна (кішок вивчали

В поперед- шляхом внутрі- до зупинки с- хвилину. Зупи- грудної клітки становила 0,2 дились у спе- стані фармако- на добу). Стрека на добу. Із 10 ребували в с- і другої груп- тину в концент- ково введеної к- муляцію і виді- летальної дози пинки діяльно- нями від 0,166 рівнює 41%.

Кумуляція К-стро-

№ досліду	Вага тварини в кг
13	3,8
17	1,9
18	1,6
22	4,4
26	1,7
27	2,7
46	1,9
47	3,7
48	3,0
49	3,4
51	3,0

В табл. 4 н- при фармакологіч- Додаткова фармакологічного сні 0,106 мг/кг з кол- шок дорівнює 47

ної летальної дози (попередньо показувала кількість залішків в організмі введеннями).

контрольних дослідах кішки наперстянки (60% від 47,6 до 71,4%).

Таблиця 1
ні 60% летальної дози
сінських свинках)

Летальна доза в мг/кг	Елімінація по-передньо введеної зони в %
3,6	52,4
3,6	52,4
3,6	62,0
3,6	47,6
3,6	52,4
3,6	71,4
3,6	71,4
3,6	62,0
3,6	62,0
3,6	52,4
ніому	57,2

ики наперстянки на-
оказало, що залішко-
від 28,6 до 62%
шкодження глюко-

Таблиця 2
ні 60% летальної дози
а морських свинках)

Летальна доза в мг/кг	Елімінація по-передньо введеної дози в %
3	52,4
3	57,0
3	52,4
3	52,4
3	47,6
3	28,6
3	47,6
3	52,4
3	53,0
3	47,6
3	52,4
3	43,0
3	62,0
ніому	50,0

ивчення кумуляції
експериментальними до-
козидів до кумуля-

ції зумовлюється інтенсивністю процесів їх залішкодження в організмі тварин і є величиною до деякої міри зворотною швидкості елімінації. Досліди проведени на кішках і кроликах (кішки вагою 1,9—3,4 кг, кролики вагою 1,5—2 кг). Усіх кішок можна поділити на дві групи: перша — контрольна (10 тварин) і друга — піддослідна (21 тварина) — у цих кішок вивчали кумуляцію К-строфантину при фармакологічному сні.

В попередніх дослідах встановлювали летальну дозу К-строфантину шляхом внутрішнього введення його розчину в концентрації 1 : 60 000 до зупинки серця. Швидкість інфузії в середньому становила 1 мл на хвилину. Зупинку серця визначали пальпаторно з наступним розтином грудної клітки. Летальна доза К-строфантину для кішок в середньому становила 0,2 мг/кг. Як і в попередній серії дослідів, тварини знаходились у спеціально затемненому приміщенні протягом трьох діб у стані фармакологічного сну (нембутал 40—50 мг/кг один або два рази на добу). Строфантин вводили в кількості 50% летальної дози один раз на добу. Из 10 контрольних тварин загинули три, або 30%; з 21, що перебували в стані сну, загинуло 9, або 42,8%. Решті тварин першої і другої груп на третю добу внутрішньо інфундували розчин строфантину в концентрації 1 : 60 000 до зупинки серця. За відношенням додатково введені дози до середньої летальної дози робили висновок про кумуляцію виділення глюкозиду. Як видно з табл. 3, після введення 50% летальної дози протягом двох діб додаткова доза, необхідна для зупинки діяльності серця, в середньому становить 0,113 мг/кг з коливаннями від 0,166 до 0,07 мг/кг. Кумулятивний залишок в середньому дорівнює 41%.

Таблиця 3
Кумуляція К-строфантину при введенні протягом двох діб під шкіру 40—50% летальної дози
(контрольні досліди на кішках)

№ досліду	Вага тварини в кг	Щоденна доза введені речовини		День титрації	Титрація строфантином в мг/кг	Тривалість інфузії у хв.	Кумулятивний залишок в % до летальної дози
		в мг/кг	в % до летальної дози				
13	3,8	0,1	50	3	0,097	24	51,5
17	1,9	0,1	50	3	0,148	18	26,0
18	1,6	0,1	50	3	0,166	23	17,0
22	4,4	0,1	50	3	0,129	20	35,5
26	1,7	0,1	50	3	0,10	14	50,0
27	2,7	0,1	50	3	0,07	14	65,0
В середньому					0,118		41,0
46	1,9	0,08	40	5	0,30	36	німа
47	3,7	0,08	40	5	0,17	32	15,0
48	3,0	0,08	40	5	0,197	36	німа
49	3,4	0,08	40	5	0,20	36	
51	3,0	0,08	40	7	0,265	40	

В табл. 4 наведені результати дослідів по кумуляції строфантину при фармакологічному сні (3—5 діб).

Додаткова доза К-строфантину для тварин в стані тривалого фармакологічного сну, що пішла на дотитрування, в середньому становить 0,106 мг/кг з коливаннями від 0,160 до 0,058 мг/кг, кумулятивний залишок дорівнює 47%.

Таблиця 4
Кумуляція К-строфантину на фоні фармакологічного сну при щоденному введенні під шкіру 40—50% летальної дози (досліди на кішках)

№ дослі-ду	Вага тва-рини в кг	Щоденна доза введені речовини		День титрації	Титрація К-стро-фантином, в мг/кг	Трива-лість ін-фузії у хв.	Кумуля-тивний залишок в % до летальної дози
		в мг/кг	в % до летальної дози				
15a	3,2	0,1	50	3	0,087	18	56,5
15	2,4	0,1	50	3	0,130	23	35,0
16	1,9	0,1	50	3	0,150	19	25,0
19	2,6	0,1	50	3	0,136	32	32,0
20	3,0	0,1	50	3	0,113	21	43,5
21	3,4	0,1	50	3	0,106	22	47,0
23	2,7	0,1	50	3	0,075	17	62,5
24	2,6	0,1	50	3	0,120	22	40,0
25	3,3	0,1	50	3	0,058	14	71,0
28	2,3	0,1	50	3	0,160	22	20,0
29	3,0	0,1	50	3	0,110	14	45,0
30	3,3	0,1	50	3	0,094	22	53,0
31	2,3	0,1	50	3	0,087	16	56,5
В середньому						0,106	47,0
32	2,7	0,08	40	5	0,124	21	38,0
33	3,0	0,08	40	5	0,074	16	63,0
39	2,4	0,08	40	5	0,095	14	52,5
43	3,4	0,08	40	5	0,080	17	60,0
45	3,0	0,08	40	5	0,073	3	63,5
В середньому						0,089	56,5
59	2,4	0,08	40	7	0,153	21	29,5
60	2,8	0,08	40	7	0,145	25	27,5

Дані цих досліджень показують, що кумулятивний залишок К-строфантину в дослідах на фоні гальмування центральної нервової системи (фармакологічний сон) перевищує кумулятивний залишок у контрольних тварин на 6%. Як видно з цих досліджень, 50% летальної дози строфантину при підшкірному введенні є для деяких тварин не тільки токсичною, а й летальною дозою. Тому була поставлена група дослідів з підшкірним введеним протягом трьох днів 40% летальної дози строфантину один раз на добу з наступним внутрівенным введенням на п'яту добу розчину строфантину в тій самій концентрації (табл. 3).

Контрольні досліди показали, що у трьох тварин з чотирьох кумулятивного залишку не було. У однієї тварини кумулятивний залишок становив 15%, в той час коли в дослідах з фармакологічним сном (п'ять діб) додаткова доза строфантину в середньому становить 0,089 мг/кг, а кумулятивний залишок — 55,5% (табл. 4). В цій групі тварин при введенні 40% летальної дози, хоч і спостерігались явища інтоксикації, жодна тварина не загинула. Якщо ж додаткову дозу строфантину вводили на сьому добу, то на цей час попередньо введена доза строфантину вже повністю виділилась, отже, додаткова доза становить 100%. На фоні фармакологічного сну на сьому добу кумулятивного залишку не було.

Підсумовуючи дані, одержані в дослідах цієї серії з попереднім введенням 40—50% летальної дози, можна сказати, що кумулятивний

Кумуляція К-

залишок стро-
фантину
створюється
відразу після
першого введення
до певної ступеня
інтенсивності і
залишок стро-
фантину від-
бувається

Дев'яти та
вводили стро-
фантин п'ять діб

На шостій
день зупинки серця
11 кроликів
фармакологіч-
чі на день про-
ведення стро-
фантину

Кумуляція К-строфантину

№ досліду	Вага тварини
2	2,4
7	1,9
8	1,9
9	2,6
10	1,9
11	1,9
12	1,9
23	1,9
24	1,9
25	1,9
26	1,9

Таблиця 4
щоденному введенні під
шкір

Тривалість інфузії у хв.	Кумулятивний залишок в % до летальної дози
18	56,5
23	35,0
19	25,0
32	32,0
21	43,5
22	47,0
17	62,5
22	40,0
14	71,0
22	20,0
14	45,0
22	53,0
16	56,5
	47,0
21	38,0
16	63,0
14	52,5
17	60,0
3	63,5
	56,5
21	29,5
25	27,5

залишок К-строфантину на фоні гальмування центральної нервової системи трохи більший, ніж у контрольних тварин. Досліди наступної серії були проведені на 26 кроликах (вагою 1,5—2,2 кг). Летальна доза строфантину встановлювалась (6 дослідів) шляхом внутрівенного введення його розчину в концентрації 1 : 40 000 до зупинки серця при швидкості інфузії 1 мл на хвилину. Смертельна доза строфантину в середньому становила 0,5 мг/кг.

Дев'яти тваринам першої групи (контрольні досліди) підшкірно вводили строфантин в кількості 20% середньої летальної дози протягом п'яти діб один раз на день.

На шостий день інфундували розчин строфантину (1 : 40 000) до зупинки серця.

11 кроликам другої групи вводили строфантин на фоні тривалого фармакологічного сну (підшкірне введення нембуталу 30—40 мг/кг двічі на день протягом п'яти днів).

Таблиця 5
Кумуляція К-строфантину при щоденному введенні під шкіру 20% летальної дози протягом п'яти днів (досліди на кроликах під час фармакологічного сну)

№ досліду	Вага тварини в кг	Щоденна доза введені речовини		Додаткове введення строфантину		Кумулятивний залишок в % до летальної дози
		в % до летальної дози	в мг/кг	в мг/кг	Тривалість інфузії в хв.	
2	2,30	20	0,1	0,250	18	49,8
7	1,55	20	0,1	0,740	51	нема
8	1,90	20	0,1	0,40	34	20,0
9	1,70	20	0,1	0,80	62	нема
10	2,20	20	0,1	0,181	16	63,8
11	1,85	20	0,1	0,391	32	21,8
12	1,85	20	0,1	0,351	26	29,8
23	1,65	20	0,1	0,149	17	71,8
24	1,60	20	0,1	0,370	24	26,0
25	1,80	20	0,1	0,140	12	72,0
26	1,80	20	0,1	0,270	16	46,0

Як видно з табл. 5 і 6, в групі контрольних дослідів у чотирьох кроликів з дев'яти додаткова доза строфантину дорівнювала повній летальній дозі, тобто кумуляції не спостерігалося. В дослідах з гальмуванням центральної нервової системи тільки у двох кроликів з 11 спостерігалось повне виділення строфантину. Додаткова доза у решти кроликів виявилась значно більшою, ніж у контрольних (рис. 1).

Отже, дослідження, проведені на кроликах, також показали, що кумуляція строфантину на фоні гальмування центральної нервової системи (фармакологічний сон) більша, ніж в групі контрольних тварин. Підсумовуючи ці дослідження, можна сказати, що на фоні тривалого сну кумулятивні властивості строфантину зростають. Це свідчить про те, що процеси перетворення, знешкодження і виділення серцевих глюкозидів з організму тварин на фоні гальмування центральної нервової системи проходять менш інтенсивно.

Цими дослідженнями показано, що під час тривалого фармакологічного сну чутливість організму тварин (морські свинки, щури, кішки, кролики) до групи серцевих глюкозидів змінюється.

Встановлено, що токсичність суми серцевих глюкозидів «дигален-Нео» і строфантину підвищується, якщо попередньо протягом кількох днів підряд водити сноторні речовини.

Причиною підвищеної чутливості організму тварин до серцевих глюкозидів можна частково вважати зменшення енергетичних запасів м'язів серця, зокрема глікогену. Кількість глікогену знижена при тривалому фармакологічному сні і не збільшується при застосуванні малих доз строфантину. Отже, кількість глікогену є посереднім показником чутливості серця до серцевих глюкозидів. Проте тільки зміною кількості глікогену в м'язах серця не можна пояснити підвищену чутливість організму тварин до серцевих глюкозидів. Тому важливе значення має також встановлення змін у перетворенні і виділенні серцевих глюкозидів.

Результати наших досліджень дають можливість висловити припущення, що сповільнення елімінації і посилення кумулятивних властивостей серцевих глюкозидів під час тривалого фармакологічного сну (кішки, кролики) є, очевидно, результатом менш інтенсивного знешкодження і виділення серцевих глюкозидів з організму в даних умовах.

Висновки

1. Елімінація глюкозидів настоюки наперстянки при фармакологічному сні у морських свинок дещо сповільнена.
2. Кумуляція строфантину у кішок і кроликів при тривалому фармакологічному сні збільшується, що вказує на сповільнене знешкодження серцевих глюкозидів в організмі тварин під час фармакологічного сну.
3. Чутливість організму тварин (морські свинки, кішки, кролики) до серцевих глюкозидів (настоюки наперстянки, строфантину) при тривалому фармакологічному сні підвищується.

Київський медичний інститут
ім. акад. О. О. Богомольця,
кафедра фармакології.

Надійшла до редакції
10.III 1956 р.

Элиминац

В ранее опубликованные, указывающие длительном фармакологическом сне повышенное содержание о превращении сернокислого глюкозида в глюкозиды.

Опыты проводились на крысах изучалась кожном введением дозировкой Кумулятивные свойства введения 50% LD₅₀ на третьем, и введение 20% LD₅₀ раствора через пять минут введением дважды стаминал, уретаз.

Результаты взаимодействия торможения (сон) процента несколько замедляется в дальнейшем фармакологическим сном.

Данные этих опытов показывают, что замедление элиминации глюкозидов во время сна (сон, кошки, кролики) в результате интенсивного обезвреживания организма в данном случае.

На настоящими и фармакологического группе сердечных

Elimination

The authors studied the effect of the central nervous system on the harmful effect of the cardiac glycosides. The experiments were conducted on mice under the influence of the intermittent 60 per cent lethal dose for one hour later. The cumulative

The experiments showed that the central nervous system has a protective effect on the harmful effect of the cardiac glycosides.

Элиминация и кумуляция сердечных глюкозидов при фармакологическом сне

Н. М. Дмитриева и В. А. Крементуло

Резюме

В ранее опубликованной работе (1952) нами были получены данные, указывающие на изменение реакции организма животных при длительном фармакологическом сне на сердечные глюкозиды. Установлены повышенная чувствительность организма к этим средствам (большая токсичность) и изменение трофики сердечной мышцы (уменьшение содержания гликогена). В настоящей работе приведены данные о превращении сердечных глюкозидов в организме животных (элиминация, кумуляция) при длительном фармакологическом сне.

Опыты проводились на морских свинках, кошках и кроликах. Элиминация изучалась прерывистым методом при предварительном подкожном введении 60% летальной дозы настойки наперстянки с последующим дотитровыванием через час раствором настойки наперстянки. Кумулятивные свойства изучались на кошках при предварительном введении 50% LD и 40% LD строфантинса с последующим дотитровыванием на третьи, пятые, седьмые сутки на кроликах при ежедневном введении 20% LD строфантинса с последующим дотитровыванием его раствора через пять суток. Фармакологический сон вызывался подкожным введением дважды в день снотворных веществ (медиал, барбамил, этаминал, уретан) в течение 3—5 дней.

Результаты наших исследований показывают, что на фоне длительного торможения центральной нервной системы (фармакологический сон) процент обезвреживания суммы глюкозидов наперстянки несколько замедляется. Кумулятивный остаток строфантинса при длительном фармакологическом сне возрастает.

Данные этих исследований дают возможность предполагать, что замедление элиминации и усиление кумулятивных свойств сердечных глюкозидов во время длительного фармакологического сна (морские свинки, кошки, кролики) являются, по-видимому, результатом менее интенсивного обезвреживания и выделения сердечных глюкозидов из организма в данных условиях.

Настоящими исследованиями показано, что во время длительного фармакологического сна чувствительность организма животных к группе сердечных глюкозидов повышается.

Elimination and Cumulation of Glucosides in Pharmacological Sleep

N. M. Dmitrieva and V. A. Krementulo

Summary

The authors studied the conversion of cardiac glucosides in the animal organism during prolonged pharmacological sleep. The experiments were conducted on guinea pigs, rabbits and cats. Elimination was studied by the intermittent method after a preliminary subcutaneous injection of 60 per cent-lethal doses of foxglove tincture with a subsequent titration one hour later. Pharmacological sleep was induced by a twofold subcutaneous injection of soporifics in the course of 3—7 days.

The experimental results show that with prolonged inhibition of the central nervous system (pharmacological sleep) the neutralization of the harmful effect of the digitalis glucosides is retarded.

The cumulative properties of strophanthine increase.

ідів у чотирьох кро-
вала повній леталь-
дах з гальмуванням
з 11 спостерігалось
решти кроликів ви-
1).

акож показали, що
центральної нервової си-
контрольних тварин.
на фоні тривалого
т. Це свідчить про
чення серцевих глю-
ентральної нервової

тривалого фармаколо-
чинки, щури, кішки,
1.

глюкозидів «дигален-
о протягом кількох

до серцевих глю-
ческих запасів м'язів
ена при тривалому
суванні малих доз
показником чутли-
міною кількості глі-
чутливість організ-
начення має також
их глюкозидів.

висловити припу-
тулятивних власти-
фармакологічного сну
тенсивного знешко-
в даних умовах.

при фармакологіч-

о тривалому фар-
льнене знешкоджен-
фармакологічного

кішки, кролики)
фантину) при три-

Надійшла до редакції
10.III 1956 р.